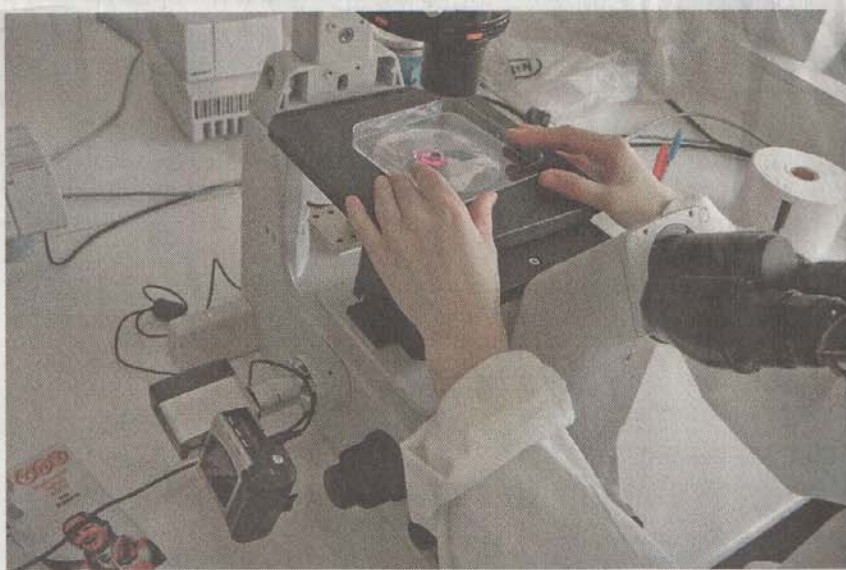

O prisvajanju eksistence slehernega bitja

V galeriji Kapelica bo znova v ospredju premislek o sodobnih biotehnoloških revolucijah z vidika bioarta. Tokrat z dr. **Polono Tratnik**, slikarko, ki se že dolgo posveča prav temu umetniškemu diskurzu, enemu ključnih v sedanjosti, saj poudarja debato o prisvajanju bazične, biološke ravni eksistence slehernega bitja, tudi nadzora njegovega najosnovnejšega genskega zapisa. Tratnikova, ki trenutno predava na koprski Fakulteti za humanistične študije (na njej je lani s temo *Razumevanje konca umetnosti – od Hegla do Danta* doktorirala iz filozofije in teorije vizualne kulture), se bo lotila tako znanstvenih kot umetniških pristopov k biotehnološkim praksam, in sicer v družbi dr. Miomirja Kneževiča, strokovnjaka za tkivni inženiring in regenerativno medicino z Zavoda RS za transfuzijsko medicino. Z zavodom je sodelovala že na prejšnjih projektih, tokrat pa bo v ospredju njen novi projekt *In vitro + transvrste*, ki nastaja v sodelovanju s tem inštitutom, Društvom za celično in tkivno inženirstvo Slovenije ter Univerzo na Primorskem oziroma tamkajšnjim Znanstveno-raziskovalnim središčem. Kot zapišejo v Kapelici, obravnava različne postopke tkivnega inženiringa (ZTM in DCTIS) in kemijske analize biološkega materiala (UP ZRS), vključuje pa tako in vitro eksperimentiranje v mrtvem mediju kot tudi vzrejo in manipulacijo s transvrstami. Izhodišče za debato? Pred kratkim je postalo v Veliki Britaniji dovoljeno kloniranje med človekom in živaljo, kar pomeni, da je dovoljena manipulacija z umetnimi embrii, ki bodo vsebovali tudi človeške embrionalne matične celice ... Projekt bodo v Kapelici na Kersnikov 4 v Ljubljani predstavili nocoj ob 20. uri. Na fotografiji: Polona Tratnik, *In vitro + transvrste*; poskus gojenja lasu umetnice s pomočjo krvne plazme darovalca. **VOJKO URBANČIČ**

IN VITRO + TRANSVRSTE, PROJEKT POLONE TRATNIK 22. 12. 2009 Delo kultura

Predavanje v Kapelici

O človeškem lasu

Kakšen je lahko stik drobnega človeškega lasu, v katerem razbereš tudi metaforična, poetična sporočila, z biotehnološkimi dosežki, in do kakšne mere lahko tak stik spomni na kako »operacijo Minotaver« v slogu bondijad, je bilo mogoče v sredo spoznati v ljubljanski Kapelici, na predavanju dr. Polone Tratnik, v osnovi slikarke, filozofinje, teoretičarke in predstavnice tukajšnjega bioarta, in dr. Miomirja Kneževića z Zavoda RS za transfuzijsko medicino, ki je že daljši čas izrazito doma prav v biotehnologiji.

Tema njunega nastopa je bil projekt *In vitro + transvrste*, ki se ga je Tratnikova pod Kneževićem mentorstvom lotila na omenjenem zavodu, in sicer z značilnim umetniškim testiranjem možnosti, ki jih razpirajo novosti na področju biotehnologij. Te so tako ključne, da je njihov premislek nujen tudi z umetniškimi praksami, ki so zavezane drugačnim etičnim okvirom od znanstvenih, Tratnikova pa se je tega lotila na videz zelo minimalistično. Njen projekt predstavlja zgolj las z lasno korenino prijazne darovalke, ki so ga zatem v nadzorovanih laboratorijskih pogojih skušali ohraniti pri dobri rasti, to je v krvni plazmi darovalca, pri čemer pa zaenkrat stalno dovajanje hranil lasu ni bilo mogoče. Kljub omenjenemu minimalizmu pa sporočilo ponuja širšo mrežo pomenov: gojen las je lahko nekaj intimnega, lahko tudi gnusnega, lahko ga razumemo skozi optiko prenosa živega organizma v umetne razmere, tudi kot svojevrsten »bioportret« darovalca. Celo kot trajen spomenik, kajpak v primeru, če bi las preživel darovalca in lagodno rasel v večnost. A to zaradi staranja genskega zapisa ni mogoče.

Tratnikova je predstavila tudi kratko zgodovino bioarta. Če je ta nekje do leta 2000 ostajal na ravni manipulacij z informacijami o genih, so se po tem letu razširila »vlažna dela«, delo z živim »materialom«, ki zahteva določena okolja. Ne galerije, temveč laboratorije, tudi kako »golo miš«, gensko spremenjenega glodal-

ca, ki se, oropan imunosti, ne more ubraniti bioloških tujkov. Medtem je leta 2001 z razkritjem človeškega genoma padel eden civilizacijskih svetih gralov, a je prinesel razočaranje.

Knežević je sprva predstavil medicinske plati tkivnega inženiringa in možnosti, ki jih odpira transplantaciji, vključno z dobrodošlimi padci nekaterih trdnih medicinskih predpostavk v zadnjem času, denimo teh, da živcev ni mogoče regenerirati ali da človek, ki ima kožo opečeno čez določene meje, ne more preživeti. Sicer sta, kot je povedal, kloniranje in izoliranje embrionalnih matičnih celic pogosto demonizirana, kar niti ni slabo. Ni je namreč tehnologije, ki ne bi bila zlorabljena ...

Tako kloniranje človeka kot izoliranje matičnih celic iz človeškega embrija (pri tem slednji propade) sta mednarodno prepovedana, kar je z etičnega stališča kajpak razumljivo, do premikov na tem področju pa je prišlo prav v okolju, v katerega so postavljene omenjene bondijade. V Veliki Britaniji so že uzakonili pridobivanje tovrstnih celic, pri čemer ne gre za posege na embrijih, katerih osnova bi bila jajčeca človeških samic. »Transvrsto« je namreč mogoče legalno sestaviti tudi iz človeških genov in jajčec krav, propad tovrstnih embrijev, ki spominjajo na mitološke metamorfoze, na čustva Zeusa do kravice Io ali na Minotavra, ki je bil plod strasti med žensko in bikom, pa etično ni sporen. To je na Otoku že uzakonjeno.

VOJKO URBANČIČ